

Sygn. akt VIII U 303/23

UZASADNIENIE do całości wyroku

Decyzją z dnia 30.12.2022 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. stwierdził, że M. S. pobrała nienależnie świadczenia w postaci renty rodzinnej za okres od 1.08.2022 do 30.09.2022 roku w łącznej kwocie 4015,32 zł z tytułu przerwy w nauce i zobowiązał wnioskodawczynię do zwrotu powyższej należności.

Decyzja w aktach rentowych

W złożonym odwołaniu M. S. uznała powyższą decyzję za krzywdzącą i niesprawiedliwą. Wskazała, że nie udało się jej w semestrze letnim otrzymać wymaganego zaliczenia, co skutkowało niezaliczeniem całego roku. Aby móc się ponownie rekrutować na ten sam kierunek studiów na tej samej uczelni, musiała złożyć rezygnację i ponownie zapisać się na studia. W związku z tym, w lipcu 2022 roku rozmawiała z pracownikiem ZUS, który zapewnił ją, że w takiej sytuacji wypłata renty nadal jej przysługuje. Dlatego nie podjęła innych działań.

Odwołanie k 3

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania.

Odpowiedź na odwołanie k 5

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny

M. S. urodziła się w dniu (...).

W dniu 8 lutego 2021 roku wnioskodawczyni złożyła wniosek o prawo do renty rodzinnej po zmarłej w dniu 10 stycznia 2021 roku mamie, E. S.. Wnioskodawczyni miała wówczas niespełna 20 lat. We wniosku wskazała, że nie zamierza osiągać przychodów powodujących zawieszenie lub zmniejszenie renty. Jednocześnie złożyła zaświadczenie o tym, że ma status studenta.

W dniu 3.03.2021 roku organ rentowy przyznał wnioskodawczyni prawo do renty rodzinnej w wysokości 1250,88 złotych. Decyzja została doręczona z pouczeniem o okolicznościach powodujących utratę prawa do świadczenia oraz o obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia.

W dniu 17.03.2021 roku wnioskodawczyni złożyła do ZUS zaświadczenie o podjęciu nauki w Policealnej Szkole Medycznej Cosinus w Ł. o kierunku terapeuta zajęciowy. Miała wymagany limit frekwencji, podeszła do egzaminów semestralnych i je zaliczyła, uzyskując promocję na kolejny semestr. Kontynuowała naukę do października, kiedy to została studentką studiów stacjonarnych (...) Wydziału Nauk o (...) Oddział (...).

W lipcu 2022 roku wnioskodawczyni już wiedziała, że nie udało się jej zaliczyć drugiego semestru studiów, ale ponieważ chciała kontynuować naukę na Uniwersytecie Medycznym skreśliła się z listy studentów i tego samego dnia, czyli 21.07.2022 roku ponownie zapisała się na te same studia.

Wnioskodawczyni zadzwoniła w dniu 28 lipca 2022 roku na infolinię do ZUS, opisując swoją sytuację i pytając, czy to jakoś wpływa na prawo do świadczenia. Zapytała, czy przysługuje jej renta przez okres wakacyjny, bo dopiero w październiku podpisze ponownie ślubowanie.

W odpowiedzi pracownik infolinii, po przeprowadzeniu konsultacji, w 6 minucie i 50 sekundzie rozmowy powiedziała, że przez okres wakacji renta będzie się należeć. Pracownica dodała, że wnioskodawczyni może dodatkowo złożyć do ZUS pismo z informacją, że została wykreślona i wpisana ponownie na listę studentów. Nie powiedziała, w jakim czasie takie pismo ma być złożone, natomiast powtórzyła, że wnioskodawczyni zachowuje prawo do świadczenia. Pracownik jednoznacznie udzieliła wnioskodawczyni informacji, że renta przez okres wakacji będzie jej się należała.

Od 1.12.2021 roku wysokość świadczenia wynosiła 1251 złotych brutto.

(dokumentacja w aktach rentowych, dokument o wpisie na listę studentów k 4, przesłuchanie wnioskodawczyni k 20 odwrót, płyta z nagraniem rozmowy wnioskodawczyni z pracownikiem ZUS na infolinii k 18)

Sąd Okręgowy zważył, co następuje

Odwołanie zasługuje na uwzględnienie.

W przedmiotowej sprawie istotne znaczenie miało ustalenie, czy zastosowanie znajduje przepis art. 138 ust. 2 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, zawierający definicję nienależnie pobranego świadczenia. Uznanie bowiem, że świadczenie rentowe wypłacone przez ZUS wnioskodawczyni było świadczeniem nienależnie pobranym, rodziłoby skutek z treści art. 138 ust. 1 ww. ustawy tj. obowiązek zwrotu tego świadczenia.

Należy zauważyć, że dość jednolite orzecznictwo dotyczące zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych rozróżnia „świadczenie nienależne” od „świadczenia nienależnie pobranego” a więc pobranego przez osobę, której przypisać można określone cechy dotyczące stanu jej świadomości co do zasadności pobierania świadczenia, w tym w szczególności działanie w złej wierze, z premedytacją. Przyjęte jest, że takie cechy działania są istotne przy ocenie obowiązku zwrotu przez ubezpieczonego wypłaconych mu nienależnie świadczeń – por. wyr. Sądu Najwyższego z dnia 14.03.2006 r. (I UK 161/05 M.P. Pr. (...)). Podobnie wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24.11.2004 r. (I UK 3/04 OSNAP 2005/8/116) wskazując, że dla ustalenia obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, decydujące znaczenie ma świadomość i zamiar ubezpieczonego, który pobrał świadczenie w złej wierze. Wypłacenie świadczenia w sposób, na który nie miała wpływu wina świadczeniobiorcy nie uzasadnia powstania po stronie osoby ubezpieczonej obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia (por. wyrok TUS z 11.01.1966 r. III TR 1492/65, OSPiKA 1967 nr 10, poz. 247, wyr. SN z 28 lipca 1977, II UR 5/77, OSNCP 1978 nr 2, poz. 37, wyrok SN z 16 lutego 1987 r. II URN 16/87, PiRS 1988 nr 6, por. uzasadnienie wyroku SN z 4.09.2007 r., I UK 90/07 LEX nr 454781 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 10.07.2013 r. III AUa 365/13. LEX nr 1339401). Przy czym w orzecznictwie podkreśla się, iż ochrona ubezpieczonego w tym zakresie nie ma miejsca w przypadku świadomego wprowadzenia w błąd organu rentowego lub innego bezprawnego działania ubezpieczonego w celu uzyskania prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Świadczenia wypłacone w takiej sytuacji podlegają zwrotowi w trybie przepisów dotyczących ubezpieczeń społecznych (por. wyrok SN z 20 maja 1997 r., II UKN 128/97, OSNAPiUS 1998 nr 6, poz. 192).

Powołane wyżej orzecznictwo sądowe pozwala na przyjęcie, że nienależnie pobrane świadczenie w rozumieniu art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, to świadczenie wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części (świadczenie nienależne, nieprzysługujące) na skutek okoliczności leżących po stronie ubezpieczonego.

W konsekwencji zasadnym jest wniosek, że jeżeli wypłata świadczenia nastąpiła z przyczyn niezależnych od ubezpieczonego to niezasadne jest przyjęcie, że doszło do pobrania nienależnego świadczenia.

Przekładając powyższe na grunt rozpoznawanej sprawy, należy podkreślić, że nie doszło do prawidłowego pouczenia i poinformowania wnioskodawczyni o tym, że konkretna sytuacja, w której się znalazła, powoduje utratę prawa do renty rodzinnej za okres bezpośrednio po wykreśleniu się z listy studentów a przed ponownym uzyskaniem takiego statusu.

Wnioskodawczyni jest bardzo młodą osobą, u progu ważnych decyzji życiowych w tym tej, dotyczącej przygotowania do pracy i nauki zawodu. Dwukrotna zmiana szkół pokazuje, że wnioskodawczyni poszukiwała dla siebie miejsca oraz zawodu, który by ją zainteresował. Należy w tym miejscu podnieść, że aktywność wnioskodawczyni nie sprowadzała się wyłącznie do zapisania się na konkretny kierunek, ale uczestniczyła w zajęciach, zdawała egzaminy, co wprost wynika z zaświadczeń z poszczególnych szkół.

Jak sama wnioskodawczyni podkreślała w rozmowie z pracownikiem infolinii ZUS, skreśliła się z listy studentów i od razu zapisała ponownie, bowiem był to jedyny sposób na powtarzanie pierwszego roku studiów, na których jej zależało. Niezaliczenie jednego przedmiotu uniemożliwiło jej przejście na kolejny rok studiów, dlatego podjęła decyzję o wykreśleniu i ponownym zapisie.

W ocenie Sądu Okręgowego, wnioskodawczyni jak najbardziej zamierzała kontynuować naukę. Co więcej, wnioskodawczyni nie zlekceważyła pouczeń, zawartych w decyzji o prawie do renty rodzinnej i zadzwoniła na infolinię w celu upewnienia się, jaki jest jej status jako ubezpieczonej. Otrzymała jednoznaczną odpowiedź, że zachowuje prawo do renty rodzinnej. Odpowiedź ta zrodziła w niej przekonanie, że wszystko jest w porządku, bowiem organ rentowy został poinformowany, ale nie ma przesłanek do wstrzymania wypłaty świadczenia.

Należy mieć na uwadze, że przeciętny człowiek, a w szczególności młoda osoba bez doświadczenia życiowego może nie zrozumieć nomenklatury związanej z ubezpieczeniami społecznymi. Pouczenie i informacja muszą być na tyle zrozumiałe, aby pobierający świadczenie mógł je odnieść do własnej sytuacji.

Z pewnością w niniejszej sprawie informacje przekazane wnioskodawczyni w rozmowie z infolinią mogą być uznane za zrozumiałe i odnoszą się do konkretnej sytuacji, którą opisała szczegółowo pracownikowi infolinii ZUS. Pracownik ten, przed udzieleniem odpowiedzi zasięgnął konsultacji, co wprost wynika z nagrania. Konsultacja ta trwała kilka minut, po czym pracownik kontynuował rozmowę z wnioskodawczynią i stanowczo zapewnił ją, że zachowuje prawo do świadczenia rentowego.

Nie należy też zapominać o obowiązku organu rozstrzygnięcia na korzyść strony wątpliwości interpretacyjnych (zgodnie art. 7a § 1 kpa, jeżeli przedmiotem postępowania administracyjnego jest nałożenie na stronę obowiązku bądź ograniczenie lub odebranie stronie uprawnień, a w sprawie pozostają wątpliwości co do treści normy prawnej, wątpliwości te są rozstrzygane na korzyść strony, chyba że sprzeciwiają się temu sporne interesy stron albo interesy osób trzecich, na które wynik postępowania ma bezpośredni wpływ.

W niniejszej sprawie nie ulega wątpliwości, że inne rozumienie przekazanych wnioskodawczyni informacji poprzez infolinię oznaczałoby, że Państwo zastawiło pułapkę na obywatela błędnie go informując i nie uprzedzając o bardzo dotkliwych konsekwencjach, co w szczególności w odniesieniu do osoby pobierającej rentę rodzinną jest w państwie demokratycznym nie do zaakceptowania.

Zatem mając na uwadze powyższe okoliczności, w ocenie Sądu nie zaistniały podstawy faktyczne i prawne do kwalifikacji wypłaconej renty rodzinnej jako świadczenia spełniającego przesłanki z definicji świadczenia nienależnie pobranego w rozumieniu art. 138 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, co z kolei skutkuje brakiem obowiązku zwrotu tego świadczenia po myśli art. 138 ust. 1 powołanej ustawy.

Podobne stanowisko zajął Sąd Apelacyjny w Rzeszowie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w wyroku z dnia 9.03.2023 roku III AUa 709/21.

Ponadto należy również wskazać na treść wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 19 lipca 2022r. w sprawie III AUa 168/22:

„organ rentowy może domagać się zwrotu nienależnie pobranego świadczenia jedynie wówczas, gdy ubezpieczonemu można przypisać złą wolę. Obowiązek zwrotu obciąża tylko tego, kto przyjął świadczenie w złej wierze wiedząc, że mu się ono nie należy, co dotyczy przede wszystkim osoby, która została pouczona o okolicznościach, w jakich nie powinna pobierać świadczeń. Wypłacenie świadczenia w sposób, na który nie miała wpływu wina (zła wola) świadczeniobiorcy, nie uzasadnia natomiast powstania po stronie osoby ubezpieczonej obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia”.

Sąd rozpoznający niniejszą sprawę w pełni aprobuje powyższe orzeczenia .

Mając na uwadze powyższe rozważania Sąd dokonał zmiany zaskarżonej decyzji w ten sposób, że stwierdził brak obowiązku zwrotu przez wnioskodawczynię nienależnych świadczeń kwocie głównej 4015,32 złotych.